

TÍZ TÉZIS TRIANONRÓL

M Á T H É Á R O N

Trianon egymagában áll a magyar történelemben: gyászos 20. századunk, a száz év magyar magány bevezetője. Akármerre fordulunk, akárhová nyúlunk, nem kerülhetjük meg, hogy foglalkozzunk vele. A századik évfordulón érdemes számvetést készítenünk.

1. Ez volt a magyar történelem legnagyobb vereségének megpecsételése

Muhi a magyar etnikai terjeszkedésnek vetett végett; Mohács az állami függetlenségnek; Trianon viszont a magyar életteret szabta olyan szűkre, ami államként való nemlétre kárhoztatna minket. Sőt: Trianon a magyarság egészének létezését is kétségbe vonta, a békekonferencián a magyar ügyek tárgyalásakor előkerült az az érv is, hogy „magyar mint olyan, nem is létezik”. Trianon elfogadása azt is jelenti, hogy a „magyar” mint minőség megkérdőjelezését is elfogadjuk. Trianon a magyar létbizonytalanság forrása. Nem is csoda, hiszen ne felejtjük el, hogy sokkal rosszabb is lehetett volna. Eminescu verse szerint a Dnyesztortól a Tiszáig „sír a román”, a csehek lenyelték volna az Északi-középhegységet, a délszlávok egész Baranyát Péccsel együtt, amelyet egy időre el is foglaltak. Ezek a vágyak továbbra is ott szunnyadnak, és ha ne adj’ Isten, a határon túli magyar közösségek végzetesen meggyengülnek, nyomás fog helyeződni a megmaradt területekre.

2. Trianon legnagyobb botránya nem is a kétharmadnyi országterület és a 3 millió magyar elszakítása, hanem annak történelmi igazságtétellként való értelmezése volt

A győztesek Legfelső Tanácsa mintegy legeslegfelső bírósággként működve „igazságot szolgáltatott”, ahogyan Lloyd George fogalmazott: „Apponyi gróf ellenvádirata túl általános és felületes volt. Az igazságtalanság egyetlen meghatározott példáját sem mutatta ki. A fő vonalakban a tárgyalóknak nem volt kétsége, hogy igazságot szolgáltatottak”. Tulajdonképpen már korábban felhívták a magyar békedelegáció figyelmét: a határok kérdése *res iudicata*, már (meg)ítélt dolog. Vagyis jogi kifejezést használtak. Szó sem volt érdekbeszámításos békéről és egy működő rendszer kiépítéséről. Tulajdonképpen az antant vezető hatalmait nemcsak iszonyú emberveszteségeik temették maguk alá, hanem szlogenjeik is. Szlogenjeik, amelyek a „háborúról, amely véget vet minden háborúnak” (H. G. Wells), a „hun barbárságról” és a „magyar elnyomásról” szóltak. Hogyan is írta Fekete István *Zsellérek* című művében? „Nekünk azt tanították, hogy a háborút karddal, puskával, ágyúval kell megvívni, és nem vettük észre, hogy a fegyvereket kiverte kezünkől – a betű. Az a sok kis ólombetű. A könyv.

Tűzfal – A budapesti Dob utca 24. hátsó és a Holló utca 1. számú házának oldalsó tűzfala (VII. kerület), 1984
(Fortepan)

Az újság. A plakát. A röpcédulák.” Ebből a szempontból az I. világháború az a háború is volt, ahol a virtuális valóság győzött a reálpolitika felett. Érvényes volt ez a győztesekre is, a vesztesekre pedig nyilvánvalóan hatványozottan.

3. Trianon a történelem, mint tudomány megkérdőjelezése

Visszafelé történtő ítélkezésről volt szó 1920-ban. Az érvelés szerint, mivel a magyarok lelkesen támogatták a központi hatalmak ügyét, ezért tulajdonképpen egyáltalán nem lehet igazuk semmiben. Erre teljesen nyíltan utalt az Apponyi beszédére az 1920. február 20-án adott közös jugoszláv–román–cseh írásbeli válasz, amely olyan kitételeket tartalmazott, mint, hogy „a nem-magyar lakosság mártíriomságot szenvedett Magyarországon”. Lloyd George egyenesen úgy fogalmazott, hogy „Apponyi érvelését ez a válasz összefűzte”. Mindez azt is jelenti, hogy Trianonnal mintegy „lehullott a lepel” a magyarok által ellopott történelemről, és kiderült az igazság. Nem is az olyan bornírtságokról van szó, mint hogy román történészek Erdélyről mint román fejedelemségről beszélnek; hanem arról, hogy például a kommunista diktatúra kutatása során a magyarok ügyei elő sem jönnek – mintha nem is létezett volna, és nem létezne erdélyi magyarság. Vagy arról, hogy a szlovák történelemkönyvekben azt olvashatjuk, hogy 1918 végén „Pozsony felszabadult”. Ez azt jelenti, hogy a történelem tudományként ebben a tekintetben értelmezhetlenné válik, és pórén mutatkozik meg, hogy a megtörtént eseményekkel szembeni alternatív múlt fokozatos kiépítése nem más, mint egy-egy, 1918-ban győztes nemzet küzdelmének kivetítése a jelen idejű politikumra, és a történelem pusztán erre szolgáló mítoszépítés. Mítoszokra márpedig szükség van: a közös élmények ismételt elbeszélése jelenti a legerősebb kapcsolatot valamely közösség életében. Ezzel szembeállítani (ha ez egyáltalán értelmezhető kifejezés)

mítoszokra márpedig
»» szükség van

a magyar történetírás elsősorban *tudományt* tud, ami néha ugyan elegendő – ahogyan az 1986-os *Erdély története* című könyv pályafutása mutatja –, de általában nézve kevés. Kissé durván és túlzóan úgy is fogalmazhatunk, hogy idehaza addig íródnak a tudományos karrierek lábjegyzetes könyvei és konferenciakötetei, amíg már nem lesz, aki olvassa őket: hiszen a magyar történelemre szinte kizárólag a magyarok kíváncsiak. Pontosabban egy részük kíváncsi erre, a többiek pedig kíváncsiak lennének, ha a mítoszrombolás helyett visszakaphatnák a népmesék modern, de megalapozott, történeti háttérű változatait. Egyúttal azonban az is igaz, hogy nekünk a nemzetközi akadémiai tudományosság igényeit is bőven ki kell elégítenünk, hogy egyáltalán beléphessünk a vitákba. (Miközben a másik oldalon az ilyen jellegű skrupulusok sokakat látszanak érdekelni.) Ugyanitt merül fel az a kérdés is, hogy vajon el lehet-e beszélni úgy a történelmünket, hogy mások érdeklődését is felkeltsük, s hogy egyáltalán visszakerüljünk a folyamatosan íródó történelembe?

4. Trianon legsúlyosabb öröksége az, hogy nem tudunk azonosulni saját magunkkal

Egy olyan nemzetről van tehát szó, amelyet a jól érzékelhető tapasztalati valóság ellenére másodrendűnek ítélték a szomszédaihoz képest. Egy nemzet, amelynek történelmét állandóan kritikai górcső alá veszik. Vesztes, akinek hallgass a neve; élehetetlen népség, aki nem tud egyről a kettőre jutni. 1920 óta úgy tűnik, hogy a magyar múlt elbukott, mert *meghaladott* dologgá vált. A vereség taktikája a magyar közgondolkodásba ivódott: ezt tulajdonképpen egyfajta megfelelési kényszerként is leírhatjuk. Trianonnal kapcsolatban ez abban a formulában szokott megjelenni, amely szerint „lehetett volna igazságosabb határokat húzni”. Ez a megközelítés már magában foglalja azt a feltételezést, hogy a Trianon előtti helyzet valamiért *igazságtalan* volt. Mindez persze az „igazság” formájának szekularizált kisajátítására is visszavezethető, amely a pilátusi kérdésre („Mi az igazság?”) erkölcsinek tűnő, valójában azonban minden transzcendens hivatkozást és végső okot nélkülöző, pusztán politikai választ ad. Az „igazság” 1920-ban az volt, amit fegyveres erővel addigra el lehetett érni, és amire a nagy-

hatalmak ráütötték a pecsétjuket. Ezt azért mégsem lehet isteni eredetűnek, valamiféle eleve elrendelésnek tekinteni, és különösen nem lehet annak tekinteni magyar szempontból, a magyar igazság felől nézve.

5. A trianoni békediktátum bekövetkezte, vagyis a Kárpát-medence egységének felbomlasztása és a magyarok centrális erőterének szétesése nem volt szükségszerű

Manapság divatos azt állítani, hogy a soknemzetiségű Magyar Királyság felbomlása a nacionalizmusok korában mindenképpen bekövetkezett volna. Erős érvek szólnak emellett: hárommillió románt és sok százezer délszlávot és másokat nem igazán lehetett volna megnyerni a magyar állameszme és politikai nemzet gondolatának, nemhogy asszimilálni. Ha a részleteket figyeljük, valóban azt láthatjuk, hogy a magyar asszimilációs nyereség 1867 és 1914 között lényegében csak papíron létezett. A szlovákok számára Budapest ugyan tényleg „temető” volt nemzeti szempontból, viszont a falvakban, több száz (!) településen ők asszimilálták magukhoz – leginkább nyelvileg – magyar ajkú honfitársaikat. A középiskolai rendszerre ugyan lehet azt mondani, hogy belerakták a tót ifúságot és magyar középosztálybéliék jöttek ki belőle – valójában inkább egy olyan bizonytalan identitású csoport született, amely 1918 őszétől hirtelen „felfedezte” magában a (cseh)szlovákot. Román viszonylatban Maderspach Viktor írásaiból tudjuk, hogy léteztek „királyhú” román falvak (igaz, jellemző módon nem a vegyes lakosságú vidéken, hanem a színromán dél-erdélyi területeken). Az is valószínű, hogy az ilyen érzelmű román lakosság aránya nagyságrendekkel alatta volt az ellentétes érzésekkel viseltetőkkel szemben. Mindeközben

A magunk revíziója –
Trianon elleni tüntetés
a budapesti Szent Gellért téren
(XI. kerület), 1929
(Fortepan)

» » szeparatista tevékenységük ellensúlyozható lett volna

a román irredenta szintén több száz településen juttatta többségre a románokat még 1914 előtt. A ruszinok körében az emigráció körében terjedt az ukrán nacionalizmus, miközben idehaza a „skizma-pörök” során derült fény az orosz behatolási törekvések ortodox egyházi köntösbe bújtatott változatára. Ezek a ruszinok körében elhalványították a kárpátaljai „havasi akció” nagyszerű eredményeit, amely gazdasági segélycsomag és szociálpolitikai akció Egán Ede kormánybiztos erőszakos halála óta amúgy is elfelejtődni látszódott. Pedig a szélsőliberális sajtó támadásai ellenére a kormány jószereivel a Kárpátok teljes gyűrűjére ki kívánta terjeszteni az akciót. A svábok közül a belső területeken lakóknál fel sem merült a szeparatizmus bármilyen gondolata, a délvidéki né-

metajkú lakosságnál ez azonban nem volt ennyire egyértelmű. Az tehát talán túlzás, hogy a szeparatista és magyarellenos nemzetiségi vezetőkről pusztán csak mint „etnikai vállalkozókról” beszéljünk, és így bagatelizáljuk

a nemzetiségi törekvéseket, de az biztos, hogy megfelelő gazdasági-, szociálpolitikai és kommunikációs intézkedésekkel (például az 1907-es romániai parasztfelkelés legalább 10 ezer áldozatot követelő leverésének tematizálásával) a tevékenységük ellensúlyozható lett volna.

Miközben az Apponyi-féle iskolatörvény mind a nemzetiségi vezetők, mind pedig a külföldi, velük baráti viszonyban levő sajtóban felhőrdülést okozott, a magyar állami vezetés elfelejtette bemutatni a csángók beolvasztását célzó egészen brutális romániai intézkedés-sorozatot, vagy a Macedóniában 1912–13 során megvalósuló szerb terrorintézkedéseket, amelyek közül az iskola- és templombezárások csak a legenyhébbek voltak.

Azt mondhatjuk tehát, hogy 1848-cal szemben 1867 után a magyar elit nem tudta „eladni” a „magyarnak lenni” életérzést. Miközben a megegyezést nem kereső irredenta nemzetiségi vezetőkkel szemben nem tudott magyarbarát („magyarón”), vagy legalábbis kompromisszumkész, államhű vezető réteget kiemelni, az asszimilációt sem próbálta meg népi alapokon megoldani. Valamennyi nemzet természetesen használta a „megtámadottság” érvrendszerét, de a magyarság a saját hazájában látszott visszaszorulni. Az „úri” (liberális) asszimiláció pedig szemfényvesztés volt csupán.

6. Trianonhoz nem vezetett szükségszerűen a világháborús katonai vereség

Magyarország széthullása belső (civil) okokból nem volt törvényszerű. Nagy erők működtek ebben az irányban: természetesen összeadódó okok és ember által kidolgozott tervek szerint egyaránt. Az összetartó erők viszont nem voltak ilyen számosak. Maga a magyar állam azonban annyira erős volt, hogy még a sorozatos világháborús vereségeket is kibírta, a végén csak idegen megszállás tudta felbomlasztani – miután a saját vezetése egyszerűen lebénította. Milyen katonai út vezetett idáig?

1914 szeptemberében az osztrák–magyar hadsereg stratégiai vereséget szenvedett Oroszországtól; 1916-ban a Bruszilov-offenzíva idején megszűnt a császári és királyi fegyveres erők önállósága, német alárendeltségbe kerültek; 1918 júniusában pedig a Piavénél végső vereséget szenvedtünk az elárult, elfuserált és kudarcba fulladt támadás során. A lélek itt szállt el a hadseregből. Ezt már csak betetőzte a 1918. november 3-i padovai fegyverszünethez fűzött pótgjegyzőkönyv csalárdsága, amely miatt százazrek kerültek fogságba, köztük sok magyar is. Míg azonban a magyarok fogságban maradtak, a többiek közül velünk szemben ellenséges egységeket is állítottak fel. 1918 őszén mindezek ellenére is lett volna keresnivalónk! A cseh megszállók verhetők voltak, mint ahogyan egyes alkalmakkor magyar különítmények sikeresen szálltak velük szembe, és ahogyan meg is verte őket a magyar Vörös Hadsereg a „tavaszi hadjárat” során. Alaposan feltételezhetjük, hogy a román megszállókkal szemben legalábbis sikeres halogató-védekező harcokat lehetett volna folytatni a történelmi Erdély és Belső-Magyarország határán (vö. Székely Hadosztály). A szerb megszállóknak pedig volt elég dolguk Horvátországban és Szlovéniában a „zöld káderrel”, meg azokkal, akik nem úgy képelték a délszláv egységet, ahogy ők. Ezen kívül a szerbeknek

fél szemmel a románokat is figyelniük kellett a Bánságban, az olaszokat Fiumében és az osztrák önvédelmi erőket Karintiában. Ráadásul Szerbia is kimerült volt: háború előtti területén akár egymillió főt, a lakosság *egynegyedét* is elveszíthette a háborús cselekmények, a tifuszbajrvány, az éhínség, továbbá a bolgár bosszúhadjárat következtében.

Természetesen ugyanilyen volumenű ellenhatások is szerepet játszottak. Ahogyan mondani szokás, Magyarországnak nem volt anatóliai sivatagja, ahova a törökök mintájára visszavonulhatott volna. A törökök gyengébb, kevesebb és harcolni kevésbé akaró ellenségekkel néztek szembe 1918 és 1922 között. A törökök kaptak Szovjet-Oroszországtól fegyvert és aranyat, nekünk ilyen külső támaszunk nem volt. A török társadalom inkább volt archaikus, ahol „nincsenek kérdések”, nálunk viszont nem lehetett civilizációs törésvonal mentén mozgósítani. A törökök „el tudtak rejteni” jelentős fegyveres erőt Kelet-Anatóliában a lefegyverzés elől (ehhez szándék is kellett persze). Végül pedig egy olyan génisszal rendelkeztek, aki elég tapasztalattal bírt a reguláris és a gerillahadviselés területén is, továbbá ismerte a konspiráció szabályait, mert szabadkőműves volt. Karizmatikus volt, és legfőképpen rendelkezett egy átfogó képpel arról, hogy mit akar csinálni. Szinte kijelölt volt arra, hogy Musztafa Kemál pasából Atatürk, népének atyja legyen. Nem tudjuk azonban, hogy az előbbi tényezők hiányában Magyarország hogyan tudott volna harcolni. Annyi bizonyos, hogy néhány kísérlettől eltekintve önvédelmi harcra lényegében nem került sor. A Nagy Háború utáni nemzeti háború politikai síkon dőlt el: a vész órájában nem akadt a szocdemeken, a szabadkőműves páholyokon és a szélsőséges anarcho-kommunista mozgalmárokon kívül olyan tömegszervezet és olyan politikai vezető, amely az előzőekkel meg tudott volna küzdeni, és amely mozgósítani tudta volna a nemzetet.

7. Trianonnak voltak komoly katonai okai, de nem ezek okozták

Ilyen méretű országvesztés hátterében nem pusztán a világháborús anyagcsatákban elszenvedett vereség, a rossz politika, hanem súlyos intézményi és személyi felelősség is áll. Az előbbiben osztozik az osztrák–magyar adminisztráció, amely képtelen volt megoldani a totális háborúhoz szükséges ellátást, kellőképpen biztosítani a hadsereg anyagi felszereltségének megszervezését. Különösen az utóbbi vált égető problémává: 1918 júniusában a Piave-offenzíva idején a magyar huszárok azért is szakították félbe az üldözést, mert lecsaptak az olasz tábori konyhákra, és végre jól akartak lakni. Ősszel pedig a Somogyvári Gyula által is megénekelt „zergebűze” (*dörrgemüse* – szárított zöldség) volt a fő tápláléka a k. u. k. katonáknak, és sokan 45–50 kilósra fogytak! Akadt olyan alakulat is, amelynek tagjai csak akkor viseltek felsőruházatot, ha őrségbe mentek, mivel az utolsó gőnceik is szó szerint lefoszlottak róluk.

A tábornokokról és a tisztikarról nem kell sokat írunk: szerb, orosz, román és olasz ellenfeleikkel szemben megállták a helyüket, és vitéz katonákban sem szenvedtünk hiányt. A vitézség azonban sajnos nem minden. Ezt mutatta a Bruszilov-offenzíva. Ebben az esetben az ellenségnek egy génisszal egy pillanatra egy teljes szervezetet tudott tanulóképessé tenni, míg a császári és királyi hadseregben ehhez mérhető tanulási készség nem volt. Sajnos nem volt olyan magyar tisztik csoport sem, amely a Piave-offenzívát 1918 júniusában meg tudta volna akadályozni. A tábornokok és a tisztik kar azonban csak annyiban tehető felelőssé, mint akármelyik hadviselő fél katonai vezetői, sőt, talán még nem is annyira, mint a többiek, akik sok esetben tényleg vágóhídra küldték a seregeiket.

A fő felelősséget a defetista ellenzék, a destrukció tábora viseli. Károlyi Mihály, Jászi Oszkár és Pogány József nevével fémjelezhetők, bár a sort hosszan lehetne folytatni, például ide tartozott a Galilei Kör is (tagjai között volt, aki nem átalott az olasz hadseregbe jelentkezni, hogy Ausztria–Magyarország ellen harcolhasson). Hogy röhöghetett a markába Alexandru Vaida-Voevod, amikor Fényes László megsúgta neki a magyar parlamenti ülés szünetében, hogy nekik, radikálisoknak és román nacionalistáknak közösen kell megcsinálniuk

a fő felelősséget a defetista ellenzék, a destrukció tábora viseli

Nemzeti ünnep –

A magyar válogatott ünneplése az Izland–Magyarország mérkőzés után a budapesti nagykörúton, 2016. június 18. (MTI)

a forradalmat! A valóságban Vaida-Voivod csak annyit felelt: „Persze...”, majd libamáját és egy pohár sört fogyasztott a büfében. Érdekes a jobboldalisággal igazán nem vádolható Ormos Mária történész, az MSZMP KB egykori tagjának *bon mot*-ját idézni: Károlyiéknek a határookra nem jegyzékeket kellett volna küldeni, hanem katonákat állítani.

Az a három hónap (1918. november, december és 1919. január), amíg a magyar állami vezetés a teljes leépítéssel volt elfoglalva, olyan helyzeti előnyhöz juttatta a behatoló megszállókat, amely behozhatatlannak bizonyult. Budapestet a realitás helyett a zsurnalisztikai fogásokon alapuló virtuális valóság kerítette hatalmába. A felelősséget tehát az elszabadult hajóágyúként viselkedő sajtótermékek szerkesztői és munkatársai is viselik. Lehet azt mondani, hogy a frontról visszatérő katonák nem akartak háborúzni, és ez alapvetően igaz volt, csakhogy nem mindegyikükre.

Bartha Albert 1918. decemberi intézkedései – tiszti különítmények, önkéntes osztagok létrehozása, a sorozottaknál a fegyelem helyreállítása – azt mutatják, hogy legalábbis valamiféle haderőt össze lehetett volna hozni. Barthát azonban a szélsőséges Katonatanács és az „ellenforradalmi” veszélyről papoló sajtó megbuktatta. Idáig azonban hosszú út vezetett.

8. Trianon politikai okai a katonaiaknál sokkal súlyosabbak és régebbre visszanyúlók voltak

Az elsődleges ok tehát, hogy a tradicionális magyar elit nem politizált a modern tömegtársadalmaknak megfelelően. Ferenc József árnyékában egyfajta bel-politikai játszótérre változott az ország, lényegi felelősség, sőt kockázat nélkül. Hiszen maga Ferenc József is azt a felfogást képviselte, amely a politikát mint olyat tekintette kerülendőnek. Ezt a krédóját 1914 karácsonyán Sarkotic tábornoknak, Bosznia kormányzójának így fogalmazta meg: „Egyszóval: semmi politika, rend és jó közigazgatás, szigorúság, de jó szívvel párosulva.” Ez abban a korszakban, amikor a médiára épülő, a tömegvéleményt (ki)alakítani tudó pártverseny nyíltan és rejtetten már az egész európai világban megkezdődött, egyszerűen lehetetlen vállalkozás volt.

Úgy tűnik, senkinek nem jutott eszébe, hogy tömegbázist alakítson ki. Nem voltak modern értelemben vett pártok; nem volt olyan nacionalista–félkatonai tömegmozgalom, mint a cseheknél vagy a délszlávoknál a Sokol; és nem volt olyan nemzeti egyházunk sem, mint a románoknál a görögkeleti és a görögkatolikus. (Ami volt, a református egyház például, az sok esetben diszfunkcionálisan működött). Tulajdonképpen egyedül a szociáldemokraták tudtak a háború során az egyetlen, immár minden társadalmi rétegre kiterjedő politikai tömegszervezetté válni. Nemzeti üzenetük nem volt, marxista alapú ellenkulturális felfogásuk pedig a nemzeti összeomlás idején megakadályozta a nemzeti alapú érdekérvényesítést, sőt még a földosztást is! A korszak szólamokban kimerülő, Kossuthra hamisan hivatkozó „nacionalizmusa” mindössze egy háromszínű pántlika volt a baloldal pusztító gépezetére kötve.

Tisza István minden zsenialitása ellenére ezt nem igazán értette meg, és néhány olyan hibát is elkövetett, ami minden bűnnél rosszabb volt. Az első az volt, hogy a magyar – sőt a magyarországi – paraszt nem kapott földet a háború alatt, még ígervény formájában sem. (Az 1916-ban Jászvásárba [Iasi, Románia] menekülő román elit nagyon jól megértette, hogy mi forog kockán, és földosztást hirdetett.) A második az volt, hogy ahelyett, hogy élére állt volna a választójogi harcnak, még a „hősök választójogának” is ellenállt. Harmadszor a horvát kérdésben elfoglalt álláspontja lehetetlenné tette, hogy a szerbekkel szemben stratégiai szövetségest nyerjünk. Ha minden igaz, erre csak az 1918. szeptemberi délszláv körútja után jött rá. Végül pedig negyedszer, 1918. október 17-én *beismerte*, hogy a háborút elvesztettük, és a defetista ellenzéknek, a destrukció táborának adott igazat. Ez utóbbi volt talán az igazi hiba. Nem ismerte fel, hogy a magyar nemzet nem azonos az Osztrák–Magyar Monarchiával. Másfelől viszont Károlyi Mihály pedig azt nem értette meg, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia forradalmi, puccsszerű szétverése magát a magyar nemzetet is magával rántja. Ez a virtuális valóságban élő, a zsurnalizmus politikáját képviselő tábor nem fogta fel, hogy Engels 1849-ben írott sorai ezúttal már nem a magyarok ellenségeire, hanem ránk, magyarokra érvényesek: „A következő világháború nemcsak reakciós osztályok és dinasztiaiák eltűnését fogja hozni, hanem egész reakciós népeket is. És ez is egy lépés előre.” 1918 balos, forradalmi–progresszív légkörében a „magyar” a „reakciós” szinonimájává vált.

csak a népi-nemzeti
elbeszélésmód tarthatja
meg a nemzetet

9. Trianonból rossz következtetéseket vontak le

A „haladás tábora”, vagyis a kritikai értelmiség azt a rossz következtetést vonta le – valami egészen szemtelenül önhitt módon –, hogy az 1918–20-ban lezajlott eseménysorozat a hagyományos, történelmi Magyarország végét jelenti, és az ő elméleteiket igazolja. Ez a 20. század utolsó évtizedében abban a balliberális szállóigében tért vissza, hogy nem csak a rendszerváltoztatás előtti negyven év, de úgy általában a megelőző ezer sem vállalható. Pedig valójában az összeomlás, az országvesztés, a megszállás és a békediktátum, majd a következő száz év azt mutatja, hogy *egyedül a nacionalizmus* volt és maradt a fő összetartó és

mozgatóerő a 19–20. század folyamán, és jelenleg sem lehet kidobni. Lehet, hogy 1918-ban a régifajta, „úri Magyarország” szenvedett vereséget; de a balos progresszió egy pillanat alatt kártyavárként dőlt össze, amikor találkozott a realitással, vagyis a népi nacionalizmusra támaszkodó szerb, román és cseh politikai cselekvéssel. A konzervatív közösségi cselekvés nem lehet tehát „úri huncutság”, mivel 1918–20 fő üzenete, hogy csak a népi-nemzeti elbeszélésmód tarthatja meg a nemzetet. Ahogyan Wass Albert fogalmazott: „A kastély ablakából rossz perspektívában látszott a mély”.

10. Szükséges Trianon meghaladása

Trianon kapcsán az idő semmit nem fog „begyógyítani”, legalábbis belátható távon belül nem. Elegendő ránézni a térképre. Nem fog ráállni a nyelvünk, hogy Párkányt Sturovónak olvassuk, hogy Beregszászt Beregovonak, hogy Temesvárt Timișoárának és hogy Újvidéket Novi Sadnak mondjuk. És akkor még nem is beszéltünk vízrajzi és gazdaságföldrajzi kérdésekről! Ehhez járulnak még a rokoni, leszármazási kapcsolatok, amelyek a jelenlegi határok közötti Magyarországon is több millió embert érintenek.

A saját oldalunkon a Békés Márton által leírt (Mi magunk. A '20-as évek konzervatív stratégiája. *Kommentár*, 2020/1. 3–14.) paradoxon a történetmesélésben is érvényesül – az tudniillik, hogy a kommunizmus bulldózer-üzeme miatt nehéz visszatérni gyökereinkhez. A kommunista történeti elbeszélésmód például a Horthy-korszakot tekintette antitézisének. Rákosi szerint a „legnagyobb reakció a magyar reakció”, míg Kádár kifejezetten a két háború közötti polgári korszak „meghaladását” tekintette fő céljának. Ebből következett, hogy a trianoni szerződés korrekciójára való törekvés is – mint a Horthy-korszak fő motívuma – káros, sőt egyenesen bűnös politikának minősült. Sajnos azonban honfitársaink egy részénél ez úgy csapódott le, hogy akárcsak a határontúli magyarság kérdése, az egész témakör egyenlő mindenféle meghaladott, lejárt, ciki dologgal, vagy éppenséggel magával a „fasizmus”-al.

Ami a kérdés másik oldalát illeti: az sem könnyíti meg a helyzetet, hogy a környező országok eredetmítosza vagy 1918-ra épül, vagy pedig annak következményeire – ilyen például a Kárpátalja Ukrajnával való „újraegyesülését” megfogalmazó 1946-os kiáltvány, vagy az 1945-ös újvidéki „népgyűlés” határozatai –, és ezen nagyon nehezen lehet változtatni, ha egyáltalán lehet. Amin azonban lehet, az egyrészt a leginkább fájó sérelmeink *részletekben tör-*

ténő kimondása és elfogadtatása, amely alapján a számunkra végzetes leosztást tükröző tettes–áldozat, győztes–vesztes ellentétpár is megkérdőjelezhető lesz. Ehhez pedig második pontként a történelmünkben felfedezhető közös pontok megtalálása és hangsúlyozása kapcsolódik. Ez nyilván-

” a magyar nemzeti konzervatív gondolat képviselőinek egész Közép-Európa emancipációjában kezdeményező szerepet kell vállalniuk

valóan az 1945 utáni szovjet megszállás és az ebből következő közös antikomunista örökség miatt erre az időszakra nézve egyáltalán nem lehetetlen. A teljes korszakot nézve nem árt tudatosítani, hogy 1918–20 az első lépés volt abba az irányba, hogy Közép-Európa felvilágosítandó, civilizálandó, Nyugatról elrendezendő tereppé váljon. Kossuth ezt már 1851-ben világosan megmondta: „Minden egyes aldunai nemzet, ha sikerülne is maga köré gyűjtenie most máshová tartozó fajrokonait, legfőljebb másodrendű államot alkothatna, melynek függetlensége örökös veszélyben forogna, s mely szükségképp alárendelve volna idegen befolyásoknak”. Aligha kétséges, hogy ez a tétel képezheti az alapot a Kárpát-medence elszakított szálainak összekötésére.

A magyar nemzeti konzervatív gondolat képviselőinek tehát nemcsak a magyar önértékelés helyreállítását kell véghez vinniük, hanem egész Közép-Európa emancipációjában is kezdeményező szerepet kell vállalniuk. ■